

Artyści walczą.

Jak wojna w Ukrainie zmieniła ukraińską kulturę

DOI: <https://doi.org/10.21697/an.12131>

**DMYTRO MENIOK
DROHOBYCZ**

24 lutego 2022 r. Rosja dokonała pełnowymiarowej inwazji na Ukrainę. Początkowo propaganda najeźdźcy głosiła, że Kijów zostanie zdobyty w trzy dni, a Ukraina nie ma żadnych szans z „drugą armią świata”. Cały kraj znalazł się pod masowym ostrzałem, bombardowaniami, a na północy, wschodzie i południu pojawiły się rosyjskie czołgi i samoloty; rosyjskie szabrownictwo, okupacja i zbrodnie. Miliony osób musiały wtedy uciekać. Zostały uchodźcami wewnętrznymi lub wyjechały za granicę. Ci, którzy nie zdążyli uciec, spędzali tygodnie w piwnicach, schronach, na stacjach metra, ponieważ na zewnątrz było zbyt niebezpiecznie bądź po prostu nie mieli już dokąd wracać.

Pomimo paniki obok wojskowych oraz osób z praktyką wojskową, którzy wstąpili lub zostali wcieleni do Sił Zbrojnych Ukrainy, tysiące ludzi bez doświadczenia zaczęły zapisywać się do jednostek obrony terytorialnej, organizować centra wolontariatu. Przeprowadzano zbiórki na rzecz armii, transportowano pomoc humanitarną, pomagano w ewakuacji mieszkańców terenów przyfrontowych lub działano lokalnie, m.in. pracując fizycznie w magazynach, przeładowując pomoc humanitarną, szyjąc nakrycia maskujące lub wyposażając apteczki na front.

Oczywiście, wśród udzielających pomocy znaleźli się również artyści. Część z nich wzięła karabin do ręki, część włączyła się w wolontariat, inni zaczęli organizować koncerty charytatywne, sprzedawać obrazy, zbierając środki na pomoc siłom zbrojnym, a jeśli ktoś stracił wenę, jako osoba publiczna walczył z dezinformacją, tworzył dyskurs wewnętrzny lub międzynarodowy.

FRONT KULTUROWY

W Ukrainie mówi się o roli, jaką odgrywa „front kulturowy”, który tworzą właśnie artyści. Wspiera on Ukraińców w chwilowym odpoczynku od wojennych wiadomości. Daje im wiarę w zwycięstwo, pomaga odreagować smutek, gniew, złość, stres czy też apatię, ale też zapewnia rozrywkę. Ponadto front kulturowy jest narzędziem przypomnienia o wojnie społeczności międzynarodowej, a jego ważność na tej arenie z każdym kolejnym miesiącem rośnie. Zwykłych ludzi za granicą z czasem zaczynają męczyć wiadomości, nużą przemówienia polityków, lecz muzyka, plakat, film, wiersz czy też chociażby wspólny występ ulubionej gwiazdy z ukraińskim artystą sprawiają, że ten temat wciąż ma oddźwięk – wsparcie dla Ukrainy jest wciąż odczuwalne.

ARTYŚCI Z FRONTU

Przykładem popularnego artysty, który wziął broń do ręki jest Andrij Chływniuk – lider ukraińskiego zespołu

1. Andrij Chływniuk – lider ukraińskiego zespołu BoomBox,
wiosna 2022 r. Fot. Хартия'97

BoomBox. Kiedy zaczęła się wojna, wracał do Kijowa z koncertu w Melitopolu – mieście w obwodzie zaporoskim, które od początku marca 2022 r. znajduje się pod rosyjską okupacją. Chływniuk już pierwszego dnia wstąpił do wojska, by bronić ojczyzny. Na co dzień walczy w oddziale jednostki specjalnej „Sofia” Narodowej Policji Ukrainy. Kilka dni po rosyjskiej inwazji Internet obieżył filmik, na którym widać Andrija z karabinem w ręku w ukraińskiej stolicy na tle Soboru Sofijskiego – przez wielu uważanego za serce Kijowa – wykonuje *a cappella* fragmenty znanej ukraińskiej pieśni *Tam na łące czerwona kalina* (Там у лузі червона калина) z początku XX w., która została hymnem Legionu Ukraińskich Strzelców Siczowych. Pieśń ta stanowi część ukraińskiego kodu kulturowego, jej słowa były przekazywane kolejnym pokoleniom. Była jedną z najczęściej śpiewanych pieśni podczas Ukraińskiej Rewolucji Godności (listopad 2013–luty 2014).

Na początku kwietnia 2022 r. znany na całym świecie rockowy zespół Pink Floyd, chociaż oficjalnie zakończył działalność

w 2014 r., wydał wspólnie z Chływniukiem utwór *Hey, Hey, Rise Up*, w którym muzycy wykorzystali fragmenty ze wspomnianego nagrania, a o Andriju dowiedział się cały świat. Utwór miał pod koniec 2022 r. ponad 11 mln wyświetleń na platformie YouTube. Pink Floyd przekazuje zyski na pomoc humanitarną dla Ukrainy.

W sierpniu 2022 r. Chływniuk ze swoim zespołem BoomBox pojechał w trasę po Europie, zbierając środki na drony dla ukraińskiego wojska. Sam Andrij nauczył się pilotować drona w warunkach wojennych i stworzył fundację Skrzydła dla Ukrainy, która zajmuje się zbieraniem środków oraz zakupem dronów Punisher.

Innym przykładem zaangażowania artysty w działania wojenne jest historia Dmytra „Oresta” Kozackiego – obrońcy Azowstalu. Jego zdjęcia pokazały całe piekło, w jakim przebywali obrońcy Mariupola walczący w kombinacie metalurgicznym Azowstal – ostatnim punkcie oporu, obleganym przez Rosjan przez ponad trzy miesiące. Zdjęcia wymownie pokazały bohaterstwo ukraińskich żołnierzy.

2. Jeden z żołnierzy pułku Azov w ruinach huty. Fot. D. „Orest” Kozacki, maj 2022 r., pułk Azov

Dmytro Kozacki to 26-letni żołnierz i rzecznik prasowy pułku „Azov” Narodowej Gwardii Ukrainy. Od początku rosyjskiej inwazji bronił Mariupola. Fotografiał interesował się od dzieciństwa. Wykonał serię zdjęć z obrony Mariupola, skupiając uwagę zwłaszcza na zaimprovizowanym w zakładzie Azowstal szpitalu. 16 maja 2022 r. Sztab Generalny Ukrainy rozkazał obrońcom opuścić Azowstal z powodu ciężkiej sytuacji zarówno żołnierzy, jak i cywili, którzy tam przebywali. Ludność cywilna została wtedy ewakuowana na tereny kontrolowane przez Ukrainę, a obrońcy Mariupola, czyli m.in. żołnierze 36. oddzielnej brygady piechoty morskiej Sił Zbrojnych Ukrainy, pułku „Azov” Narodowej Gwardii Ukrainy, funkcjonariusze Straży Granicznej, funkcjonariusze Narodowej Policji Ukrainy trafili do rosyjskiej niewoli. 20 maja, przed opuszczeniem zakładu Azowstal, Dmytro „Orest” Kozacki napisał na Twitterze: „Swoją drogą, póki będę w niewoli,

zostawiam wam zdjęcia w najlepszej jakości, wysyłajcie je na wszystkie konkursy dziennikarskie i fotograficzne, jeśli coś wygram, to będzie mi bardzo miło po wyjściu. Dziękuję wszystkim za wsparcie. Do zobaczenia wkrótce”. Jego zdjęcia obiegły wówczas cały świat, a „Orest” dostał m.in. specjalną nagrodę konkursu Grand Press Photo oraz „złoto” w kategorii „Press/War” paryskiego konkursu Prix de la Photographie (Px3).

21 września 2022 r. Dmytro Kozacki oraz 214 obrońców Mariupola zostali uwolnieni z rosyjskiej niewoli dzięki wymianie jeńców. W rosyjskich obozach przebywa wciąż wielu obrońców Azowstalu. Na zdjęciach możemy zobaczyć, jak wyglądała „Orest” po powrocie z rosyjskiej niewoli.

Serhij Żadan to znany w Polsce ukraiński poeta, pisarz, aktywista, tłumacz, członek zespołów muzycznych Żadan i Psy oraz Linia Mannerheima, laureat wielu nagród literackich m.in. Nagrody Literackiej

Europy Środkowej „Angelus” (2015), Nagrody Literackiej im. Josepha Conrada-Korzeniowskiego, przyznawanej przez Instytut Polski w Kijowie (2019) i Nagrody Pokojowej Księgarzy Niemieckich (2022). Komitet Nauk o Literaturze Polskiej Akademii Nauk zgłosił go do Literackiej Nagrody Nobla. W maju 2022 r. otrzymał tytuł Człowieka Roku „Gazety Wyborczej”. W sierpniu 2022 r. nagrał z Kazikiem Staszewskim utwór „Ukraina”.

Od 2014 r. Żadan aktywnie pomaga ukraińskiej armii i ludności cywilnej Donbasu. Po 24 lutego 2022 r. w pełni angażuje się w wolontariat, pomagając zarazem mieszkańcom Charkowa oraz wojsku. Liczni mieszkańcy na początku wojny schronili się na stacjach metra. Woził im wodę, jedzenie, ciepłe rzeczy. Dla dzieci, których wiele wówczas tam mieszkało, zabierał słodycze. Prowadzi „dziennik” w mediach społecznościowych, opisując codzienność w Charkowie oraz swoje przeżycia, od początku poświęcając dużo wpisów charkowskim dzieciom, np. post z 38. dnia wojny, 2 kwietnia, godz. 12:32: „To Cyryl i Tymoteusz, bracia. Cyryl ma 12, a Tymoteusz 9 lat. Na dwóch stacjach metra opiekują się młodszymi dziećmi, mówią na nie malcy. Pytam wczoraj Tymoteusza: co wam przywieźć? Nic, odpowiada. Potem się zastanowił. Przywieź, mówi, dywany, aby malcy nie musieli chodzić po zimnej podłodze. Właśnie przywieźliśmy. Zabraliśmy braci z lekcji na chwilkę. Nasze dzieci szybko dorastają i doskonale wszystko rozumieją. Nie trzeba im tłumaczyć, kto do nich przyszedł z wojną. *Russkij mir* nie jest im potrzebny. A ukraiński świat na pewno dla nich ocalimy”.

Natomiast wpis z 90. dnia wojny (24 maja, godz. 19:07) brzmi: „W ciągu tych trzech miesięcy wojny (TRZY MIESIĄCE WOJNY) zdarzyło mi się widzieć wiele charkowskich dzieci. Niektóre wywoziliśmy z miasta, dla innych śpiewaliśmy w metrze, jeszcze innym przywoziliśmy

jedzenie do schronów. Były różne – milczące i przestraszone, wesołe i zdecydowane, jedne po dziecięcemu dzielne, a inne w ciągłym stresie. Ale to są wciąż nasze, charkowskie dzieci. Bardzo się chce, by nadal mieszkały w tym fantastycznym, pięknym mieście (lub wróciły do niego, jeśli dorosli ich wywieźli). Bardzo się chce, żeby kochały to miasto. Żeby nie milczały. Żeby była w nich charkowska dzielność i nie miały lęku przed tym światem, który pozostawili im dorośli”.

Serhij Żadan napisał też: „Podczas tej wojny śpiewa się przede wszystkim o dzieciach. Być może dlatego, że w tym wszystkim to one najbardziej potrzebują ochrony” (85. dzień). Po 24 lutym napisał dwie piosenki o najmłodszych: *Dzieci* i *Metro*.

Żadan zbiera pieniądze na wyposażenie dla wojskowych, kupuje kamizelki kuloodporne, drony, baterie i inne niezbędne rzeczy, o które proszą go żołnierze charkowskiego batalionu. W sierpniu po raz pierwszy od 24 lutego był za granicą – w Polsce. Brał udział w spotkaniach literackich w Warszawie, Krakowie i Lublinie. Niedługo przedtem rozpoczął zbieranie funduszy na samochody dla ukraińskiego wojska, więc na wspomnianych spotkaniach również nie obeszło się bez zbiórek. Do tej pory udało mu się zakupić i przekazać ponad 50 samochodów dla charkowskich żołnierzy.

Dary zbiera przede wszystkim dla zaprzyjaźnionego batalionu Chartia. Są to ochotnicy z Charkowa, wielu z nich zna osobiście. Swoją wrześnieją trasę koncertową po całej Europie z zespołem Żadan i Psy poświęcił nie tylko publiczności, ale i zbieraniu funduszy na batalion. Publiczność, za którą tęsknił, w większości składa się z uciekinierów przed wojną, więc szczególnie potrzebowała tych występów, możliwości wspólnego śpiewania ulubionych piosenek, zjednoczenia się i choćby chwilo- wego poczucia się jak w domu. Były to

koncerty charytatywne, dzięki którym w prawie miesiąc zebrał dość poważną kwotę dla obrońców Charkowa i obwodu charkowskiego.

Po 24 lutym Serhij Żadan niejednokrotnie wypowiadał się na temat języka poezji, który, jego zdaniem, musi się zmienić, musi stać się zupełnie innym, ponieważ rzeczywistość okazała się silniejsza od niego. W 112. dniu wojny – 15 czerwca 2022 r., opublikował swój pierwszy wiersz napisany po rosyjskiej inwazji:

Może właśnie teraz warto zacząć

Jak bardzo bym sobie nie wmawiał, że jeszcze nie czas, /
że nie trzeba na oślep wypowiadać słów, /
których nie złożono w głosie, /
których w księgach przeszłego życia nie ma, /

jak bardzo bym się nie krztusił pustym i niemym /
powietrzem tej wiosny, palącym, bezgłosnym /
powietrzem lata /

wychodzi na to, że mowa silniejsza jest od lęku milczenia /
i musi wypełniać sobą kieszenie na pierśsiach życia, /
musi spowijać miejsca, gdzie zbierają się ludzie, /
gdzie potrzebują takiego o sobie mówienia, /
żeby od teraz można było już zawsze /
poznać ich po głosie. /

Wychodzi na to, że mowa, jak katar marcowy, zalega /
w naszych płucach, gniotąc je niczym ubrania wygnajców /
brnących przez zamarznięte koryto rzeki. /

Możliwe też, że odarci z głosu, nie stajemy się /
bardziej uczciwi wobec siebie we własnym milczeniu. /

To tak, jakbyśmy odmawiali sobie prawa do śpiewu we wspólnym chórze, /
bojąc się fałszu, bojąc się pomyłki. /

I cisza stoi za nami, jak nieobsiane pole. /
I bezgłos stoi, jak zasypane kamieniami studnie. /

Może właśnie to – nasz strach, nasze zwątpienie /
tłumaczy oszalałe milknięcie i gorycz świadków, /
którzy wszystko widzieli, którzy muszą zaświadczyć, /

śpiewem wskazując morderców, /
głosem wołając o prawo. /

Dźwięk o północy musi zostać zasiany, /
powstać muszą mary śpiewu o świcie. /

Jest w tym wszystkim niepokój. Ponieważ w tym wszystkim jest waga¹. /

Wyjaśniając w wywiadzie dla PAP, co spowodowało, że jednak wrócił do pisania, Żadan powiedział: „W pewnym momencie pojawiły się słowa. I to wszystko. Przecież tak to się dzieje – jak nie ma słów, to nie ma wierszy, jak się pojawiają, to zaczynasz coś pisać. Przez pierwsze trzy miesiące w ogóle nie chciałem nawet myśleć o twórczości, o jakimś upiększeniu, literacyzacji rzeczywistości, bo wydawało mi się to po prostu nieetyczne”. Do tej pory opublikował jeszcze cztery wiersze.

UKRAIŃSKA MUZYKA UNDERGROUNDOWA SPRZECIWI SIĘ ROSYJSKIEJ INWAZJI

Przed pełnowymiarową inwazją rosyjską na ukraińskich listach przebojów dominowały utwory rosyjskojęzyczne. Było

¹ Tłum. Wiera Meniok, przejrzał Paweł Próchniak

tak z wielu powodów, przede wszystkim przez wielopokoleniowe przekonanie o „wyższości” języka rosyjskiego, marginalizowanie ukraińskojęzycznej społeczności i utożsamianie jej z „wieśniactwem” przez władze sowieckie w czasach Związku Radzieckiego oraz, już bardziej współcześnie, promowanie w pierwszej kolejności rosyjskojęzycznych gwiazd show-biznesu, przed którymi w latach dwutysięcznych rynek „postradziecki” stał otworem. Choć jedynym językiem państwowym w Ukrainie od uzyskania niepodległości w 1991 r. był język ukraiński, rosyjski był obecny w codzienności Ukraińców – w części mediów, radiu, telewizji oraz w rozmowach. Często zdarzało się nawet, że osoby z domu ukraińskojęzyczne, przeprowadzając się do innych miast i trafiając do środowiska rosyjskojęzycznego, przechodziły na język rosyjski, żeby nie kojarzyć się ze stereotypem „wieśniaka”. Poza tym popularną była wtedy teza o „bratnich” narodach Ukraińcach i Rosjanach. Po 2014 r., gdy Rosja anektowała Krym i rozpoczęła konflikt w Donbasie, sytuacja nieco się zmieniła, więcej świadomych Ukraińców, którzy wcześniej mogli być rosyjskojęzyczni – zaczęło posługiwać się językiem ukraińskim na co dzień, powstawało więcej materiałów w języku ukraińskim, ale przede wszystkim zaczęła się zwiększać społeczność odbiorców. Niestety, teksty popowych, bardziej promowanych piosenek tworzone nadal w języku rosyjskim. Z tego powodu po 24 lutego 2022 r. głównym zadaniem ukraińskich artystów było zwalczanie języka rosyjskiego w kulturze ukraińskiej. Ponieważ większość popularnych wykonawców posługiwała się głównie językiem rosyjskim i w nim tworzyła, na pole walki wyszli raczej mniej znani, undergroundowi artyści.

Jednym z nich jest Stepan Burban – 28-letni lwowski raper występujący pod pseudonimem Palindrom, wcześniej Kasłający Ed. 5 marca wraz z lwowskim

industrialno-elektronicznym wykonawcą wydali piosenkę *Śpij* (Спи). Jest to „kołysanka” dla wroga, w ciężkiej, industrialnej aranżacji – nietypowej dla Stepana. Muzyk przygotował utwór w jeden dzień, żeby odreagować rosyjską agresję. Sam artysta w wywiadzie dla ukraińskiego wydania muzycznego *LiRoom* przyznał, że nie lubi tej piosenki, nie czuje do niej sentymentu, jak do pozostałych swoich utworów, które w pierwszej kolejności tworzy dla siebie, a potem dla odbiorcy, lecz utwór ten był i jest potrzebny. Ma w sobie wystarczająco agresji – wojskowym podnosi morale i walczącość, a dla zwykłych Ukraińców jest przypomnieniem, kto jest wrogiem, pomaga organizować się i działać dla wspólnego zwycięstwa. Sam wykonawca od początku wojny zajmuje się wolontariatem. Zaczęło się od przyjmowania uchodźców we Lwowie, a obecnie jest to m.in. pomoc w logistyce, organizuje też zbiórki dla wojskowych.

Stepan długo przed pełnowymiarową inwazją krytykował w swoich tekstach pomniejszanie wartości Ukraińców i dominację rosyjskiej kultury. Ganił tych, którzy nie widzieli żadnej różnicy i uważali, że kultura jest poza polityką określając się jako apolitycznych konsumentów rosyjskich lub prorosyjskich treści. W czerwcu wyszedł utwór Stepana *Letni czas*, w którym przypomina, że „latem wojna wciąż trwa”, zwracając się do tych, którzy wrócili do normalności, będąc względnie bezpiecznymi, bądź wyjechali za granicę. Warto pamiętać, że w XX w. bardzo wielu ludzi w przelało swoją krew w obronie języka ukraińskiego. Choć minęło 30 lat od odzyskania niepodległości, w wielu nadal tkwi „smak radzieckich czasów”. Dzisiaj jednak konieczne jest „zabicie ruska w sobie”, odejście od wpływu rosyjskiej kultury.

We wrześniu ukazał się nowy album Stepana *Wymyślono w kolejce*, który składa się z utworów napisanych głównie przed wojną, lecz wciąż bliskich i aktualnych dla

3. Grafika promująca utwór *Kotka ma pazury* zespołu Hate Speech, 2022 r.

ukraińskiego społeczeństwa. Dodał do niego jedną niedawną kompozycję (*Mój Chersoń*). Jest to piosenka o wyczekiwanym powrocie do Chersonia, który znajdował się przez 256 dni pod okupacją rosyjską (Rosjanie zajmowali miasto od marca do listopada 2022r.), o tym, że Ukraina odzyska zajęte przez wroga terytoria.

Odeski zespół punkrockowy Hate Speech (Хейтспіч) rozpoczął działalność już po pełnowymiarowej inwazji rosyjskiej. Jak mówią muzycy pod koniec jednej ze swoich piosenek: „Punk rock to walka z systemem. Ukraiński punk rock to walka o wolność”. Tak, jest to walka... Pierwszy utwór – *Russkij mir*, wydali na początku kwietnia. Został napisany po rosyjsku i dotyczył początku inwazji oraz wszystkich zbrodni dokonanych przez rosyjskich żołnierzy. „Być ruskiem – znaczy być zabójcą” – głosi jedna ze zwrotek. Wylicza wszystkie rosyjskie zbrodnie i represje przeciwko Ukrainie,

zaczynając od początku XX w. Kończy się słowami: „Nienawiść – to wszystko, na co zasłużyliście”. Kolejne utwory zespołu są w języku ukraińskim. Dotyczą m.in. zatonięcia rosyjskiego krążownika Moskwa, kontrofensywy wojska ukraińskiego lub ogólnej nienawiści do Rosjan za to, co zrobili. Do tej pory zespół wydał ponad 10 utworów, miał kilka koncertów charytatywnych, podczas których zbierano pieniądze dla wojska.

Hate Speech jest przykładem nowej ukraińskiej kultury, która ukształtowała się po 24 lutego. Jest w wielu aspektach bezkompromisowy, jak na twórców punkrockowych przystało. Zespół działa bez producenta i środków na promocję, a mimo to zdobył popularność, co oznacza, że słuchacze podzielają emocje muzyków, a zapotrzebowanie na taką muzykę jest tak duże, jak nigdy. Co ciekawe, ta formacja cieszy się sporą popularnością wśród ukraińskich wojskowych.

Kolejnym wartym uwagi w tym kontekście jest Anton Sliepakow, muzyk, intelektualista i poeta z Dnipra, który jeszcze z 1997 r. był ikoną ukraińskiej sceny alternatywnej z projektem *Ja i mój przyjaciel Ciężarówka* (*Я и друг мой Грузовик*), a w 2015 r. wraz z nowym zespołem Wagonowozatyje (*Вагоновожатые*) wydał album *Wasserwaga*. Projekty Sliepakowa charakteryzują się elektronicznym brzmieniem. Artysta recytuje teksty bogate w odniesienia m.in. do klasyki kina, światowej literatury. Są one prześiąknięte industrialnym klimatem wschodnich regionów Ukrainy. Sliepakow od urodzenia jest rosyjskojęzyczny, ale w 2018 r., po przeprowadzce do Kijowa, zaczął częściej posługiwać się językiem ukraińskim, o czym mówił w wywiadzie dla karabas.live. Wówczas w albumie *Referens* znalazły się dwa pierwsze utwory w języku ukraińskim. Trzeci album Wagonowozatyjch – *Wohnepalne* (*Вогнепальне*), który pojawił się w 2020 r., jest w pełni ukraińskojęzyczny. Wtedy też

muzyk zaczął się posługiwać wyłącznie językiem ukraińskim w przestrzeni publicznej. Zadeklarował też, że nie zamierza wracać do języka rosyjskiego. W marcu 2022 r., po rosyjskiej inwazji stworzył projekt *Warniakannia* (Варнякання) – z towarzyszeniem elektronicznej muzyki Andrija Sokołowa recytuje bardzo emocjonalne teksty – wiersze o wojnie. W utworze *Dzieci pojechały* (.....) opisuje ewakuację, paniczną ucieczkę z zaatakowanego miasta. W *Stratach* (.....) ubolewa, że z czasem zniszczeń jest coraz więcej. Wyraża żal, że stracił znajomych, że ginie coraz więcej cywili i żołnierzy. Jest to smutna refleksja człowieka żyjącego w czasie wojny. Wszystkich piętnaście utworów projektu powstało pod wpływem bardzo ciężkich przeżyć osoby doświadczającej okrucieństw wojny, obserwującej na wpół opuszczone miasto, przejętej zniszczeniami i śmiercią.

Anton Sliepakow z projektem *Warniakannia* daje koncerty charytatywne w całej Ukrainie – zbiera pieniądze na pomoc Siłom Zbrojnym Ukrainy. Z projektem *Wahonowożatyje* występował za granicą, grając utwory wyłącznie w języku ukraińskim. Zebrane środki również przekazywał na wojsko.

PLAKAT – NARZĘDZIE ANTYPROPAGANDY ROSYJSKIEJ

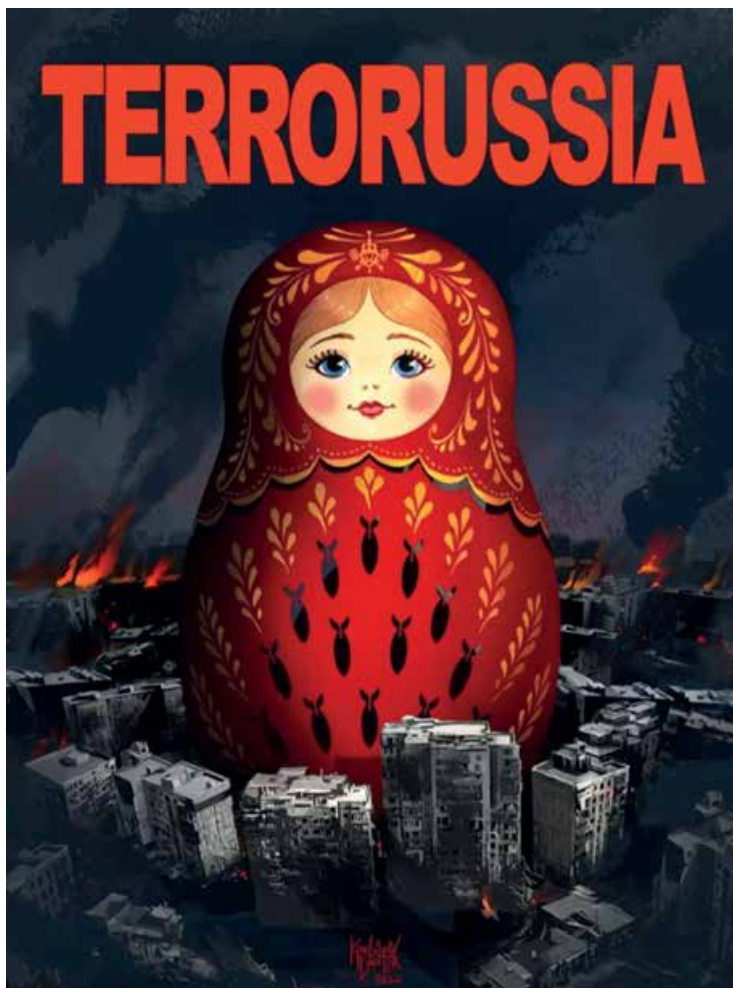
Plakat od dawna jest znany jako narzędzie agitacji. Twórcy plakatów ukraińskich po 24 lutego służą nie tylko propagandzie proukraińskiej, ale także antyrosyjskiej. Artyści oczywiście odnoszą się w swoich pracach do dzielności ukraińskiego wojska, lecz dużo częściej koncentrują się na rosyjskich zbrodniach oraz w przerysowany sposób pokazują krwiożerczość putinowskich wojsk lub wyśmiewają „drugą armię świata”.

Andrij Jermołenko, artysta, ilustrator, projektant, dyrektor artystyczny

gazety „Ukraiński Tydzień”, znany z projektowania naszywek dla uczestników Euromajdanu i żołnierzy ATO oraz serii nieoficjalnych logotypów największych miast Ukrainy – UNITED COLORS OF UKRAINE, pokazuje na plakatach przerobione na współczesną formę najważniejsze pomniki z dużych ukraińskich miast, demonstrowując ich zdolność do obrony. Zachęca w ten sposób, aby dołączyć do obrońców kraju. Plakaty artysty brały udział w

4. Andrij Jermołenko, plakat z serii *United Colors Of Ukraine*, 2022 r.

5. Dmytro Krywonos, plakat z serii *Terrorussia*, 2022 r.

wystawach w różnych miastach Europy, zwracając uwagę na rosyjską agresję.

Kijowski plakacista Dmytro Krywonos skupia się na rosyjskich zbrodniach, a jego plakaty są używane na

protestach pod rosyjskimi ambasadami oraz na innych demonstracjach i wystawach na całym świecie.

Ilustrator ukraińskiego wydawnictwa A-BA-BA-HA-ŁA-MA-HA Maksym Pałenko, z kolei wyśmiewa Putina i jego reżim. Przedstawia różne scenariusze śmierci Putina oraz otwiera dyskusję na temat „klasycznej kultury rosyjskiej”. Sylwetka Puszkina oznacza część imperialnej ideologii „ruskiego mira”.

FRONT KULTUROWY POMAGA UKRAINIE ZWYCIĘŻYĆ

Artyści działający na froncie kulturowym każdego dnia ciężko pracują, aby przybliżyć zwycięstwo Ukrainy – zarówno ci z karabinem w rękę, jak i ci z mikrofonem czy z pędzlem i przed monitorem komputera. Łączy ich wsparcie dla rodaków i wojska, niezależnie od zarobków, niezależnie od tego, jak bardzo są znani. Dla zwycięstwa pracują zarówno ci, którzy działają starają się o utrzymanie uwagi wspólnoty międzynarodowej tematem rosyjskiej inwazji, jak i ci, którzy działają wewnątrz kraju, aby wesprzeć emocjonalnie innych Ukraińców – wojskowych i cywilów. Już stworzyli i wciąż tworzą nową kulturę ukraińską – pozbawioną wpływu rosyjskiego. Tymczasem wychowują się odbiorcy tej kultury, której cała przyszłość jest w rękach artystów – artystów, którzy walczą.

STRESZCZENIE

Artyści działający na „froncie kulturowym” każdego dnia ciężko pracują, aby przybliżyć zwycięstwo Ukrainy – zarówno ci z karabinem w ręku, jak i ci z mikrofonem czy z piórem i przed monitorem komputera. „Front kulturowy” wspiera Ukraińców w chwilowym odpoczynku od wojennych wiadomości. Daje wiarę w zwycięstwo, pomaga odreagować smutek, gniew, złość, stres czy też apatię, ale też zapewnia rozrywkę. Ponadto jest narzędziem przypominania o wojnie społeczności międzynarodowej. Muzyka, plakat, film, wiersz czy wspólny występ ulubionej gwiazdy z ukraińskim artystą sprawiają, że ten temat wciąż ma oddźwięk – wsparcie dla Ukrainy jest wciąż odczuwalne. Tekst ukazuje rolę sztuki w życiu walczącej Ukrainy po 24 lutego 2022 r.

SŁOWA KLUCZE

Wojna w Ukrainie, artyści

ABSTRACT

Artists active on the „cultural front” work hard every day to bring Ukraine’s victory closer – both those with a rifle in their hands, as well as those with a microphone, a pen or in front of a computer monitor. The „cultural front” supports Ukrainians in a temporary break from war news. It gives faith in victory, helps to relieve sadness, anger, stress or apathy, but also provides entertainment. Moreover, it is a tool to remind the international community about the war. Music, a poster, a film, a poem or a joint performance of your favorite star with a Ukrainian artist make this topic still resonate – support for Ukraine is still felt. The text shows the role of art in the life of fighting Ukraine after February 24.

KEYWORDS

War in Ukraine, artists

BIBLIOGRAFIA

https://karabas.live/slepakov_interview/
<https://nesmontirovanniy.bandcamp.com/album/war>
<https://liroom.com.ua/interview/palindrom-about-volunteering-and-barriers-to-creativity/>
<https://chas.news/news/sogodni-mozhete-prosto-podivitis-orestu-v-ochi-foto-presofitsera-a-zovu-pislya-polonu>

<https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1404972%2Cserhij-zadan-dla-pap-dzis-wszyscy-jestesmy-jednym-organizmem-jedna-maszyna>
<https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1408386%2Cukrainski-gwiazdor-walczy-na-froncie-i-zbiera-pieniadze-na-drony-dzis-wraz>
<https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1404320%2Cnagrani-utwor-z-pink-floyd-znany-ukrainski-zespol-zagra-w-warszawie.html>